

การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

Educational Administration in Digital Era

พระชลธาร สิริปัญญา หงษ์โสภา

Phra Chonlatarn Siripanyo Hongsoda

อารดา อางเดช

Arada Artdech,

สนุก สิงห์มาตร

Sanook Singmart

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

RoiEt Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: miew.arada@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอ การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก เป็นความท้าทายที่สำคัญยิ่งของวงการศึกษ ซึ่งต้องปรับตัวเพื่อรับมือกับความเป็นพลวัตที่ไม่หยุดนิ่ง โดยมีประเด็นสำคัญ ดังนี้ ประเด็นการสร้างวัฒนธรรมสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมทัศนคติเชิงบวก เปิดรับความคิดเห็น และสนับสนุนการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ การจัดการความรู้ในยุคดิจิทัล ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการจัดเก็บ เผยแพร่ และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ การทำงานเป็นเครือข่าย สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ การยอมรับเทคโนโลยี นวัตกรรม และการเปลี่ยนแปลง ปฏิสัมพันธ์ทัศนคติเชิงบวกต่อเทคโนโลยี ส่งเสริมการนำนวัตกรรมมาใช้ และเตรียมความพร้อมในการปรับตัว การเข้าถึงเทคโนโลยี จัดหาอุปกรณ์และโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อให้ครูและบุคลากรสามารถเข้าถึงและใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษา จึงต้องพัฒนาตนเองให้พร้อมรับมือกับความท้าทาย มีความรู้ความเข้าใจ และทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ พัฒนาบุคลากร และขับเคลื่อนองค์กร ให้สามารถตอบสนองต่อการศึกษานในอนาคต และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ

คำสำคัญ: บริหารสถานศึกษา; ยุคดิจิทัล; การบริหารจัดการองค์กร

Abstract

The purpose of this article is to present the study of school administration in the digital age, amidst the ever-changing global landscape, presents a significant challenge for the education sector. It requires adaptation to keep pace with the dynamic nature of the

world. Key issues include: Cultivating a school culture conducive to change. This involves promoting a positive attitude, openness to new ideas, and support for continuous learning. Knowledge management in the digital age, Utilizing information technology as a tool for storing, disseminating, and exchanging knowledge effectively. Networking and collaboration, Building collaborative networks with various agencies, both domestically and internationally. Embracing technology, innovation, and change, Fostering a positive attitude towards technology, encouraging the adoption of innovation, and preparing for adaptation. Access to technology, Providing equipment and infrastructure to enable teachers and staff to access and utilize technology efficiently. School administrators must develop themselves to be ready to face these challenges. They need to possess knowledge, understanding, and skills in utilizing digital technology to apply it in management, personnel development, and driving the organization forward. This will enable them to respond effectively to the future of education and develop human resources to become a key force in national development.

Keywords: Educational Administration; Digital Era; Organization Management

1. บทนำ

โลกในยุคศตวรรษที่ 21 ก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญแทรกซึมอยู่ในวิถีชีวิตของผู้คนในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การสื่อสาร และที่สำคัญยิ่งคือ "การศึกษา" การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีที่ส่งผลให้สถาบันการศึกษาต้องปรับตัว และนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพิ่มศักยภาพของผู้เรียน ให้สามารถแข่งขันได้ในโลกยุคใหม่ เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาหลายด้าน เช่น ในการเรียนการสอน มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ เช่น eLearning, MOOCs, Virtual Reality (VR), Augmented Reality (AR) และสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการศึกษาได้ทุกที่ทุกเวลา เกิดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละบุคคล สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่น่าสนใจ และเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้มากขึ้น ในการวิจัย เทคโนโลยีที่นำมาใช้ เช่น Big Data Analytics และ Artificial Intelligence (AI) ช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล วิจัยพฤติกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการตัดสินใจเชิงนโยบาย ในการบริหารจัดการ จะมีเทคโนโลยี เช่น Cloud Base Technology, Blockchain ช่วยในการจัดเก็บข้อมูล บริหารจัดการทรัพยากร ประมวลผลข้อมูลนักเรียน ติดตามผลการเรียน และบริหารจัดการงบประมาณ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และปลอดภัยยิ่งขึ้น ในการสื่อสาร Social Media และแพลตฟอร์มการสื่อสารต่างๆ เช่น Line, Zoom, Google Meet ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสื่อสารระหว่างครู นักเรียน และผู้ปกครอง ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และมี

ประสิทธิภาพ ในการการพัฒนาครู มีเทคโนโลยีที่ช่วยให้ครูเข้าถึงแหล่งข้อมูล อบรมพัฒนาความรู้ และทักษะดิจิทัล ได้อย่างต่อเนื่อง (อนันต์ วรดิพิพงศ์, 2560)

อย่างไรก็ตาม การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ จำเป็นต้องอาศัยความพร้อม ทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน บุคลากร และทัศนคติ รวมถึงการพัฒนาทักษะ ความรู้ด้านเทคโนโลยี ให้กับผู้เรียน ครู และบุคลากร เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในระบบการศึกษา

2. เนื้อหา

2.1 เป้าหมายการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษา จำเป็นต้องกำหนดเป้าหมาย และทิศทางในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร มาใช้ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายสำคัญ ดังนี้

1. พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำ ในการนำเทคโนโลยีดิจิทัล มาใช้ในการบริหารจัดการ และการเรียนการสอน โดยต้องพัฒนาตนเอง ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะ ในการใช้เทคโนโลยี อย่างเหมาะสม

2. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องส่งเสริม และสนับสนุน ให้ครู และบุคลากร มี "ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21" เช่น ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการแก้ปัญหา และทักษะการสื่อสาร

3. เพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการ เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ระบบฐานข้อมูล ระบบการจัดการเรียนรู้ (Learning Management System: LMS) และ Cloud Computing ช่วยให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และรวดเร็วยิ่งขึ้น

4. พัฒนาผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องส่งเสริม สนับสนุน และสร้างโอกาส ให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ ด้วยเทคนิควิธีการที่ทันสมัย โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร เป็นเครื่องมือ เช่น การเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ (e-Learning) การเรียนรู้แบบ Active Learning และการเรียนรู้ผ่านเกม (Game-based Learning)

5. สร้างความร่วมมือ ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องสร้างความร่วมมือ และความเชื่อมั่น ระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน โดยใช้เทคโนโลยี เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร และประชาสัมพันธ์ เช่น การสร้างเว็บไซต์โรงเรียน การใช้ Social Media และการจัดกิจกรรมออนไลน์ (มฤตติ เพ็งสง่า และ มัทนา วัฒนอมศักดิ์, 2566).

การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล จึงเป็นการ "ปรับเปลี่ยน" และ "พัฒนา" รูปแบบการบริหารจัดการ และการจัดการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับยุคสมัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และผู้เรียน อย่างยั่งยืน

2.2 องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

1. ด้านการบริหารงานวิชาการ มีการนำสื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และนวัตกรรมมา ประยุกต์ใช้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ การเรียนการสอนให้ทันสมัยเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนและสถานศึกษา เช่น การใช้โปรแกรมตัดต่อสื่อ

ภาพเคลื่อนไหวในการสร้างสื่อดิจิทัล การใช้โปรแกรมดิจิทัล เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการเรียนการสอน การจัดทำคลังข้อมูล ให้พร้อมนำไปใช้และวิเคราะห์ต่อ เช่น คลังข้อสอบ การใช้นวัตกรรมดิจิทัลในการวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน เป็นต้น

2. ด้านการบริหารงานงบประมาณ มีการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศออนไลน์ ทั้งทางด้าน บัญชีการเงินและพัสดุให้เป็นปัจจุบัน เพื่อให้สามารถตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลได้ นำมาซึ่งความ โปร่งใสในการดำเนินงาน สนับสนุนการจัดการงบประมาณให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น เช่น การนำระบบดิจิทัลมาจัดทำประเมินงบประมาณของโครงการ การนำระบบดิจิทัลจัดทำรายงานเพื่อเสนอขอ งบประมาณโครงการ การใช้สูตรฟังก์ชันเพื่อการคำนวณ การติดตามตรวจสอบงบประมาณในระหว่าง ดำเนินการโครงการ เป็นต้น

3. ด้านการบริหารงานบุคคล มีการสร้างฐานข้อมูลสารสนเทศออนไลน์เพื่อใช้ในการบรรจุ แต่งตั้ง และสรรหาบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นระบบสามารถตรวจสอบได้ รวมไปถึงพัฒนาการพัฒนาและ ส่งบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด เช่น จัดทำระบบข้อมูลบุคลากร การใช้ดิจิทัลในการวิเคราะห์ปฏิบัติงานที่ส่งเสริม ความก้าวหน้าของบุคลากร จัดทำแผนการพัฒนา การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม และการประเมินทักษะด้าน เทคโนโลยีดิจิทัลแก่บุคลากร เป็นต้น

4. ด้านการบริหารงานทั่วไป มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการดำเนินงานธุรการ และ มีการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการประชาสัมพันธ์งานเกี่ยวกับสถานศึกษาเพื่อให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน เข้าถึงได้ง่ายและมีความหลากหลายน่าสนใจ เช่น การใช้งานเว็บเบราว์เซอร์ การวิเคราะห์ข้อมูลขององค์กรเพื่อเปรียบเทียบกับหน่วยงานอื่น การแปลงข้อมูลของหน่วยงานไปสู่รูปแบบมาตรฐานเพื่อใช้ในการ เชื่อมโยงของข้อมูลระหว่างหน่วยงานในการแลกเปลี่ยนข้อมูล การใช้ธุรกรรม อิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

(กัญญาวิรุ์ สมนึก และคณะ, 2566)

2.3 การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการบริหารสถานศึกษา

1. ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร มีการกำหนดขอบข่ายของสารสนเทศที่ต้องการให้ชัดเจน การสร้างสารสนเทศอย่างเป็นระบบ การทำข้อตกลงในการเชื่อมโยงสารสนเทศกับหน่วยงานอื่น มีการเตรียมการ สร้างสารสนเทศที่ต้องใช้ร่วมกับหน่วยงานอื่น และการนำเครื่องมือ นวัตกรรม หรือเทคโนโลยีสารสนเทศที่ เหมาะสมและทันสมัยเข้ามาช่วยในการประมวลผลสารสนเทศ

2. แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล ปัจจุบันมีการจัดการเรียนรู้ ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มอย่าง แพร่หลาย ทำให้เกิดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มด้วยรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ สอดคล้องตามนโยบาย ด้านการศึกษา ของรัฐบาลที่มุ่งเตรียมคนไทยให้มีความทันในศตวรรษที่ 21 โดยสร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้ใหม่ ในระบบดิจิทัล และสอดคล้องตามเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน และเป้าหมายการจัดการศึกษาด้านการตอบโต้ โดยตามบริบทที่เปลี่ยนแปลงและพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาตามแผนศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2560- 2579 ที่ ส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

3. ระบบการจัดการทรัพยากรองค์กร โดยการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามา ประยุกต์ใช้และ การเชื่อมโยงเทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม ให้ส่งเสริมและกำหนดเป็นทิศทางรูปแบบ การจัดการเรียน

การสอนหรือกิจกรรมที่ใช้ช่องทางการสื่อสารด้าน เทคโนโลยีและองค์ความรู้ที่ต้องนำ นวัตกรรมในรูปแบบต่างๆ เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกช่วงวัย เช่น การใช้เทคโนโลยีในการเรียน การสอน การใช้เทคโนโลยีด้านการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีในจัดเก็บข้อมูล เป็นต้น การพัฒนาการศึกษาที่ใช้เทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน ระบบการศึกษาระดับประเทศและการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมยุคดิจิทัล เพื่อยกระดับของโครงสร้างการ ปฏิรูปสังคมไทยให้เท่าเทียมกับประเทศที่กำลังพัฒนาในอาเซียนและเป็นผู้นำทางด้านนวัตกรรมใหม่ๆ ในการ พัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565) (พัชรา คะประสิทธิ์ และ ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร, 2566)

2.4 กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาดิจิทัล

1. การวางแผนกลยุทธ์ กำหนดกลยุทธ์การแปลงเป็นดิจิทัลอย่างยั่งยืนและวิสัยทัศน์ ด้านดิจิทัล จัดลำดับความสำคัญของการมุ่งเน้นเชิงกลยุทธ์ ในการดำเนินโครงการดิจิทัลและด้วยเหตุนี้ จึงรับประกันความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาธุรกิจ พัฒนารูปแบบธุรกิจดิจิทัลใหม่ เตรียมแผนงานการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล

2. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล หลีกเลี่ยงโครงสร้างแบบดั้งเดิม ใช้โครงสร้างองค์กรที่ยืดหยุ่นและคล่องตัว ตั้งเป้าสำหรับกระบวนการทางการศึกษาในระดับสูง ในรูปแบบดิจิทัล

3. การพัฒนาบุคลากรด้านดิจิทัล มีการพัฒนา ความรู้ ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากร มีการพัฒนาทักษะ สมรรถนะ เทคโนโลยีดิจิทัล การสร้างเจตคติที่ดีของบุคลากรเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (ธีระ รุญเจริญ และ สมบูรณ์ บุรศิริรักษ์, 2567)

2.5 คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล

ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล จำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ และการจัดการเรียนรู้ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้นคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลจึงควรเป็น ดังต่อไปนี้

1. ด้านวิสัยทัศน์ หรือ Visionary Leadership หมายถึง องค์กรประกอบที่ใช้กำหนดคุณลักษณะภาวะผู้นำเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาวะผู้นำเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ในด้านวิสัยทัศน์นี้ ผู้นำต้องมีคุณลักษณะของการกระตุ้นให้เกิดการผสมผสานวิสัยทัศน์สำหรับการใช้งานเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ให้เข้ากับการสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ที่เอื้อต่อการนำวิสัยทัศน์สู่ความเป็นจริง โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร เป็นองค์ประกอบสำคัญ

2. ด้านวัฒนธรรมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หรือ Digital-Age Learning Culture หมายถึง กรอบงานบูรณาการภายใต้เครือข่ายดิจิทัลของสถานศึกษา โดยมีโครงสร้างพื้นฐานอันประกอบด้วย ศูนย์ข้อมูล เครื่องคอมพิวเตอร์ เครือข่ายคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์จัดการฐานข้อมูล และระบบการกำกับดูแลในเทคโนโลยีสารสนเทศ และบนอินเทอร์เน็ต ซอฟต์แวร์ และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง แม้โครงสร้างพื้นฐานหลักจะ

ล้วนเป็นฮาร์ดแวร์ ทว่า หัวใจสำคัญก็คือการสร้าง “วัฒนธรรมองค์กร” เพื่อปลูกจิตสำนึกทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ให้กับสมาชิกทุกคนในสถานศึกษา

3. ด้านความเป็นเลิศทางวิชาชีพ หรือ Excellence in Professional Practice หมายถึง การควบคุม กำกับ ดูแล และอำนวยความสะดวกทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร เพื่อการบริหารจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้สามารถรองรับต่อการขยาย หรือการปรับเปลี่ยนในอนาคต เนื่องจากสภาพแวดล้อม มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สถานศึกษายุคใหม่จำเป็นต้องปรับขยายเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร เพื่อรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคตด้วย

4. ด้านการปรับปรุงระบบงาน หรือ Innovation and Change หมายถึง การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร และสร้างเครือข่ายทรัพยากรการเรียนรู้ให้มีความเข้มแข็ง สามารถใช้ทรัพยากรการศึกษาร่วมกันได้เช่น ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ ทรัพยากรด้านนวัตกรรม ฯลฯ

5. ด้านความเป็นพลเมืองยุคดิจิทัล หรือ Digital Citizenship หมายถึง การที่ผู้บริหารสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร อย่างสม่ำเสมอ และมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นคุณลักษณะเบื้องต้นของการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล สำหรับการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ และเชื่อมโยงสู่การสร้างข้อสรุป ตลอดจนการประเมินคุณภาพของเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ที่ใช้ในสถานศึกษา

6. ด้านความรู้ที่เหมาะสมและความก้าวหน้าในวิชาชีพ หรือ Content Knowledge and Professional Growth หมายถึง การที่ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจกฎหมายเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในบริบทต่างๆ ที่เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร เช่น การสร้างความเสมอภาคในการเข้าถึง การส่งเสริม และบังคับใช้มาตรการเกี่ยวกับความปลอดภัย การสนับสนุน และจัดให้เกิดสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่ปลอดภัยในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร เป็นต้น

คุณลักษณะเหล่านี้ ล้วนส่งผลต่อ “ภาวะผู้นำ ICT” (ICT Leadership) หรือ “ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร” หรือ Information and Communication Technology Leadership ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญ ในการขับเคลื่อน และพัฒนา (เอกชัย กี่สุขพันธ์, 2559)

2.6 คุณลักษณะของครูในยุคดิจิทัล

ครูยุคใหม่ ต้องก้าวทันโลกที่เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเข้ามาของเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการศึกษา ครูจึงต้องมีคุณลักษณะ ดังต่อไปนี้ มีคุณลักษณะเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี ครูยุคดิจิทัล ต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะ ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เช่น การใช้ สื่อการเรียนรู้ออนไลน์ การสร้าง E-portfolio การจัดการเรียนรู้ผ่าน Learning Management System (LMS) และการใช้ Social Media มีคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ ครูต้องเป็น "ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต" (Lifelong Learner) ติดตามความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และพัฒนาตนเอง อย่างต่อเนื่อง เพื่อนำความรู้ และทักษะใหม่ๆ มาพัฒนาการเรียนการสอน มีคุณลักษณะที่ดีในการจัดการเรียนรู้ ครูต้องสามารถออกแบบ และจัดการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้เทคโนโลยี เป็นเครื่องมือ ในการสร้าง แรงจูงใจ ส่งเสริม การเรียนรู้แบบ Active Learning และ การเรียนรู้ร่วมกัน มีคุณลักษณะที่ดีในการใช้แหล่งเรียนรู้ ครูต้องสามารถใช้ "แหล่งเรียนรู้" ในโลกดิจิทัล ได้อย่างหลากหลาย เช่น ฐานข้อมูลออนไลน์ บทเรียนออนไลน์

และ Open Educational Resources (OER) เพื่อพัฒนาตนเอง และผู้เรียน มีคุณลักษณะที่ดีในการบูรณาการ ครูต้องสามารถนำข้อมูล และความรู้ จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ มา "บูรณาการ" และ "ประยุกต์ใช้" ในการจัดการเรียนการสอน ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (สุชนา โกมลวงิ, 2563)

2.7 คุณลักษณะของผู้เรียนในยุคดิจิทัล

ผู้เรียนยุคใหม่ เติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีดิจิทัล การเรียนรู้จึงไม่จำกัดอยู่แค่ในห้องเรียน แต่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างหลากหลาย จากทั่วทุกมุมโลก ดังนั้น ผู้เรียนในยุคดิจิทัล จึงต้องมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้ มีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี ผู้เรียนต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะ ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล อย่างเหมาะสม เช่น การใช้คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และ Social Media มีความรู้เท่าทันสื่อ ผู้เรียนต้อง "รู้เท่าทันสื่อ" (Media Literacy) สามารถวิเคราะห์ ประเมิน และเลือกใช้ข้อมูล จากแหล่งต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง มีคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ ผู้เรียนต้องมี "ทักษะการเรียนรู้" ในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสาร และทักษะการทำงานร่วมกัน มีทักษะสืบค้นข้อมูล ผู้เรียนต้อง "ค้นคว้าหาความรู้" จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การใช้ Search Engine การเข้าถึงฐานข้อมูล และการใช้ Social Media มีทักษะการสื่อสาร ผู้เรียนต้อง "สื่อสาร" โดยใช้เทคโนโลยี ได้อย่างเหมาะสม เช่น การใช้ Email การสนทนาผ่าน Chat และการ Video Conference การมีส่วนร่วม ผู้เรียนต้อง "มีส่วนร่วม" ในชุมชนออนไลน์ อย่างสร้างสรรค์ และรับผิดชอบ เช่น การแบ่งปันความรู้ การแสดงความคิดเห็น และการร่วมกิจกรรม ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ ผู้เรียนต้อง "ตระหนัก" ถึง "ความรับผิดชอบ" ในการใช้เทคโนโลยี เช่น การเคารพสิทธิส่วนบุคคล การไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ และการใช้ Social Media อย่างมีสติ ผู้เรียนยุคดิจิทัล จึงต้องเป็น "ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต" ที่พร้อมรับ "ความเปลี่ยนแปลง" "ปรับตัว" และ "ใช้ประโยชน์" จากเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาตนเอง และสังคม อย่างยั่งยืน (ศักดิ์ดนัย โธณินสรณมย์, 2563)

2.8 แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล จำเป็นต้องนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มาประยุกต์ใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ของการจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญ ผู้บริหารสถานศึกษา จึงต้องให้ความสำคัญ และสนับสนุน การใช้เทคโนโลยี เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยยึดหลักธรรมาภิบาล (สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ, 2563) โดยมีแนวทางพอสังเขป ดังนี้

1. การบริหารการเปลี่ยนแปลง

การบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษายุคดิจิทัล เป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่ง ในการนำพาองค์กร ให้ก้าวทันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ในยุคปัจจุบัน ซึ่งมี "ประเด็นสำคัญ" ดังนี้

1.1 การกำหนดนโยบายและการสนับสนุน ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องกำหนดนโยบาย ที่ชัดเจน ในการนำ ICT มาใช้ เพื่อพัฒนาการศึกษา เช่น นโยบายการใช้ e-Learning นโยบาย BYOD (Bring Your Own Device) และนโยบายการใช้ Social Media นอกจากนี้ ต้องจัดสรรงบประมาณ และทรัพยากร อย่างเพียงพอ เพื่อสนับสนุนการนำ ICT มาใช้ เช่น การจัดหาอุปกรณ์ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการจัดอบรมบุคลากร

1.2 การเสริมสร้างพัฒนาภาวะผู้นำ ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องเป็น "ผู้นำการเปลี่ยนแปลง" (Change Leader) ที่มีวิสัยทัศน์ และความมุ่งมั่น ในการนำ ICT มาใช้ เพื่อพัฒนาการศึกษา ผู้บริหาร ต้องมี ภาวะผู้นำ ในการสร้างความเข้าใจ แรงบันดาลใจให้กับบุคลากร ส่งเสริม และสนับสนุน ให้บุคลากร พัฒนา ตนเอง และสร้างวัฒนธรรม ที่เปิดกว้าง ต่อการเรียนรู้ และการเปลี่ยนแปลง

1.3 การสร้างวัฒนธรรมสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง การสร้างวัฒนธรรม ที่เอื้อต่อการ เปลี่ยนแปลง เป็น "รากฐาน" ที่สำคัญ ในการนำ ICT มาใช้ ผู้บริหาร ต้องสร้างบรรยากาศ ที่ส่งเสริมการทำงาน ร่วมกัน (Collaboration) เปิดกว้าง ต่อความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ส่งเสริมการเรียนรู้ และการทดลองสิ่งใหม่ๆ ยอมรับ และเรียนรู้จากความผิดพลาด

1.4 การส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผู้บริหาร ต้องส่งเสริมให้ครู และบุคลากรสร้าง "ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ" (Professional Learning Community: PLC) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ และความรู้ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และเพื่อแก้ไขปัญหา และพัฒนา ร่วมกัน

1.5 การจัดการความรู้ในสถานศึกษา ผู้บริหารต้องส่งเสริมให้มีการ จัดการความรู้ (Knowledge Management) ในสถานศึกษา โดยสร้างระบบการเก็บ แปะปันความรู้ ส่งเสริมให้บุคลากร สร้างองค์ ความรู้ใหม่ๆ และนำความรู้ มาใช้ประโยชน์ในการพัฒนา

1.6 การทำงานเป็นเครือข่าย ผู้บริหารต้องสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ เช่น สถาบันการศึกษาหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทรัพยากร และประสบการณ์

การบริหารการเปลี่ยนแปลง เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและท้าทาย ผู้บริหารต้องมีความมุ่งมั่น อดทน และปรับตัว ให้เข้ากับสถานการณ์อยู่เสมอ เพื่อนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จในยุคดิจิทัล (กฤษฎา บัวดก, 2564)

2. การบริหารเทคโนโลยี

การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นอีกหนึ่งกุญแจสำคัญในการพัฒนา และยกระดับคุณภาพการศึกษา ในยุคดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษา จึงต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะ ในการบริหารจัดการเทคโนโลยี อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีประเด็นสำคัญ ดังนี้

2.1 การยอมรับเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องเป็นผู้นำในการสร้าง ความตระหนักและทัศนคติเชิงบวก เกี่ยวกับเทคโนโลยี ให้กับบุคลากรและผู้เรียน มีการสื่อสารให้บุคลากร เข้าใจถึง ความสำคัญและประโยชน์ของเทคโนโลยีต่อการศึกษา เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจและวางแผนเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีมาใช้ ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรพัฒนาตนเอง ด้าน เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การทดลองและการใช้เทคโนโลยี

2.2 การเข้าถึงเทคโนโลยี ผู้บริหารต้องจัดหาและพัฒนา ทรัพยากรด้าน ICT ให้บุคลากรและ ผู้เรียน สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ จากเทคโนโลยีได้อย่างเท่าเทียมและมีประสิทธิภาพ มีพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐาน เช่น อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง เครือข่ายไร้สาย (Wi-Fi) ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์ต่างๆ

จัดหาซอฟต์แวร์ และแอปพลิเคชัน ที่จำเป็น เช่น ระบบจัดการเรียนรู้ (LMS) เครื่องมือสร้างสื่อการสอน และโปรแกรมสำนักงาน และยังให้การสนับสนุน ด้านเทคนิค และการบำรุงรักษา อย่างต่อเนื่อง

2.3 การเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ด้วยการใช้เทคโนโลยี ผู้บริหารต้องส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยี เป็นเครื่องมือ สนับสนุนให้ครู ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน เช่น การสอนแบบ e-Learning การใช้สื่อออนไลน์ และ Active Learning สนับสนุนให้ครูใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาตนเอง เช่น การเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ การเข้าร่วมอบรมออนไลน์ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สนับสนุนให้ครูและนักเรียนใช้เทคโนโลยีในการสร้างสรรค์ผลงาน เช่น การสร้างสื่อการเรียนรู้ การทำโครงงาน และการนำเสนอผลงาน

2.4 การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอนของครูและการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน ผู้บริหารต้องส่งเสริมให้ครูและนักเรียนใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้และการทำงาน มีการฝึกฝนให้ผู้เรียนสามารถค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารและ ทำงานร่วมกัน สนับสนุนให้ครูและนักเรียนใช้เทคโนโลยีในการสร้างสรรค์ผลงาน (ไชยา ภาวะบุตร, 2563) (Jakkrit Siririn, 2020)

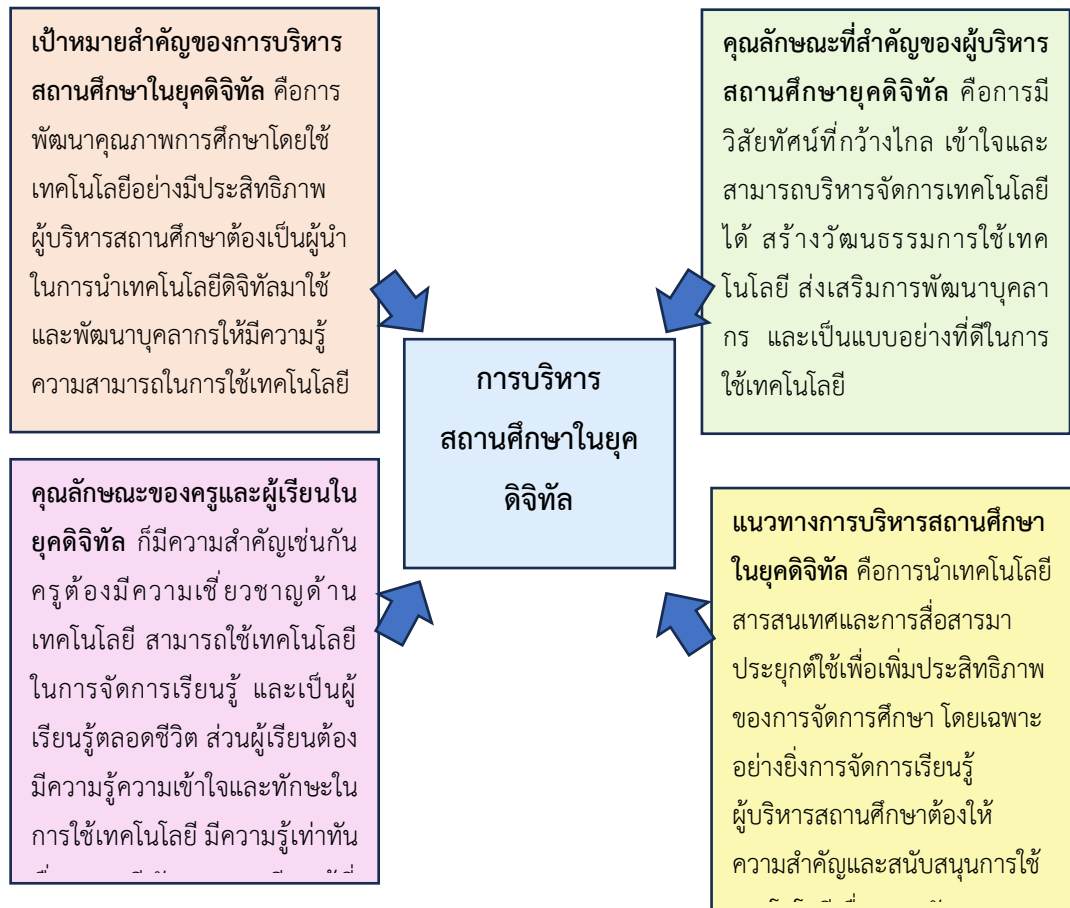
การบริหารเทคโนโลยี จึงเป็นภารกิจที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ซึ่งต้องอาศัยความมุ่งมั่น ความเข้าใจและการปรับตัวอยู่เสมอ เพื่อนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3. สรุป

โลกในปัจจุบันกำลังหมุนไปข้างหน้าอย่างรวดเร็วด้วยแรงขับเคลื่อนของเทคโนโลยีดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงนี้ ส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วน รวมถึง วงการศึกษา ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคนและประเทศ ดังที่ อนันต์ วรดิพงษ์ (2560) กล่าวว่า ยุคดิจิทัลเป็นกระแสหลักของโลก การไม่ปรับตัวหรือยึดติดกับกรอบเดิมๆ จะทำให้การศึกษาไทยล้าหลัง และไม่สามารถพัฒนาไปพร้อมกับโลกได้

ดังนั้น การศึกษาไทยจึงต้องปรับตัวและนำดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอน อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะและความรู้ที่จำเป็น ในการดำรงชีวิตและการทำงาน ในโลกยุคดิจิทัลในการบริหารจัดการมีการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อบริหารจัดการข้อมูล ทรัพยากร และบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ ในการจัดการเรียนการสอนมีการใช้เทคโนโลยี เช่น e-Learning, MOOCs, และสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ เพื่อส่งเสริม การเรียนรู้แบบ Active Learning และ Personalized Learning ในการการสร้างคลังสื่อดิจิทัล มีการสร้างแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ ที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ทุกที่ ทุกเวลา การศึกษาไทยต้องไม่หยุดนิ่ง และก้าวไปข้างหน้า พร้อมกับเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อสร้างคนไทยยุคใหม่ ที่มีคุณภาพและศักยภาพในการพัฒนาประเทศ ต่อไป

4. องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1: องค์ความรู้ใหม่ของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา บัวดก. (2564). สภาพการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษายุคดิจิทัลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏ ศรีสะเกษ, 15(3), 234- 251.
- กัญญาวิทย์ สมนึก และคณะ. (2566). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาดิจิทัลสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร, 13(2), 156-170.
- ไชยา ภาวะบุตร. (2563). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. JOURNAL OF EDUCATIONAL ADMINISTRATION AND LEADERSHIP, 9(33), October-December 2020
- ธีระ รุญเจริญ และ สมบูรณ์ บุรศิริรักษ์. (2567). กลยุทธ์การบริหารการเปลี่ยนแปลงสู่สถานศึกษาดิจิทัล. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 26(1), 78-92.
- พัชรา คะประสิทธิ์ และ ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2566). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา. วารสารบริหารการศึกษา มศว, 19(2), 112-127.
- มลฤดี เฟื่องสง่า และ มัทนา วังนอมศักดิ์. (2566). การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ, 24(2), 162- 175.
- ศักดิ์ดนัย โรจน์สรณมย์. (2563). สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดความฉลาดรู้ทางดิจิทัลของนักเรียน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น .
- สุชนา โกมลวง. (2563). องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23. ในการประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 21; 27 มีนาคม 2563; ขอนแก่น. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ. (2563). แนวทางการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัลดิสรพ์ขึ้น. Journal of Modern Learning Development.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). รูปแบบการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มโดยการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน. (พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- อนันต์ วรดิพิงศ์. (2560). อนาคตภาพดิจิทัลเพื่อการศึกษาสำหรับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี พระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2559). การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล (School Management in Digital Era). [ออนไลน์] สืบค้นจาก <https://www.truelookpanya.com/education/content/52232>

Jakkrit Siririn. (2020). ICT Leadership ภาวะผู้นำยุค 5G . [ออนไลน์] สืบค้นจาก
<https://www.salika.co/2020/11/10/ict-leadership-5g/> .